

Vihreä perustulomalli – Perusturvaa ja työnteon kannattavuutta parantava sosiaaliturvan ja verotuksen uudistus

Hyväksytty valtuuskunnan kokouksessa 4.2.2007

1. Perustulo: Ratkaisu työelämän ja sosiaaliturvan ongelmiin
2. Vihreän perustulomallin reunaviivat
3. Vihreän perustulomallin vaikutukset ihmisten arjessa ja kansantaloudessa
4. Askelia kohti perustulojärjestelmää

Perustuslaki 18§ 2 mom:

”Julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön.--”

Perustuslaki 19§ 1 mom:

”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.”

1. Perustulo: Ratkaisu työelämän ja sosiaaliturvan ongelmiin

Työelämän murros on johtanut siihen, että sosiaaliturvamme ei enää vastaa nykyajan ihmisten tarpeisiin. Järjestelmämme perustuu pitkäaikaisiin, pysyviin työsuhteisiin ja täyteen työllisyyteen. Todellisuus on kuitenkin toinen, eikä järjestelmämme pysty ongelmia korjaamaan. Pätkätyöläisten, projektityötä tekevien ja yrittäjien sosiaaliturva on heikko. Työnhakijan mahdollisuus vaikuttaa työnsä ehtoihin on usein pieni. Suuri osa aikuisväestöstä syrjäytyy työelämästä, kun taloudellisesti kannattavaa työtä ei ole heille tarjolla ja sosiaaliturvan ehdot vaikeuttavat työnsaantia. Perustoimeentulon saaminen on ahdistavan, vaikean ja monimutkaisen byrokratian takana, ja usein pitkäaikaisesti sosiaaliturvan varaan joutuvan on vaikea enää palata työelämään satikka saada mielekästä tekemistä. Vaikka Suomen talous on viime vuosina menestynyt, myös köyhyys on lisääntynyt.

Ratkaisu näihin ongelmiin on kuitenkin olemassa. Vihreät ajaa perustuloa paremman sosiaaliturvan ja oikeudenmukaisten työmarkkinoiden perustaksi. Vihreiden perustulomallissa perustulo maksetaan kuukausittain jokaiselle täysi-ikäiselle Suomessa asuvalle Suomen kansalaiselle. Perustulo on verovapaa etuus, jota ei tarvitse erikseen anoa. Perustulon suuruus mallissamme on 440 euroa kuukaudessa. Perustulo korvaa sosiaaliturvan vähimmäisetuudet ja vähentää turhaa hallintoa. Näistä muutoksista tulevien säästöjen lisäksi perustulo rahoitetaan muuttamalla verotusjärjestelmää siten, että useimpien ihmisten käteen jäävät kokonaisansiot eivät muutu merkittävästi. Perustulomallimme on siis taloudellisesti täysin toteuttamiskelpoinen ja julkisen vallan kannalta kustannusneutraali. Mallimme todennäköiset dynaamiset vaikutukset – työllisyyden lisääntyminen ja työttömyyden vähentyminen – tekevät siitä kansantaloudellisesti erittäin kannattavan.

Tärkein suora taloudellinen vaikutus perustulolla on pienituloisen työn tukeminen ja köyhyiden vähentäminen. Periaatteellisesti suuri vaikutus on sillä, että perustulo vapauttaa sosiaaliturvan varassa olevat byrokratian kahleista ja tekee työn tekemisestä aina kannattavaa. Se tuo mahdollisuuden mielekkääseen työhön yhä useampien ulottuville ja siten vähentää työttömyyttä. Perustulon tuoma perusturva parantaa vakituisen palkkatyön ulkopuolella olevien, kuten opiskelijoiden, pätkätyöläisten ja pienyrittäjien, asemaa. Se antaa myös vakituisessa työssä oleville lisää valinnanvapautta – esimerkiksi mahdollisuuden lyhentää työaikaansa ja viettää enemmän aikaa perheen kanssa. Perustulo on nykyajan tarpeisiin oikeudenmukaisesti soveltuva, kansalaisten asemaa vahvistava ja kansantaloudellisesti järkevä uudistus. Perustulo mahdollistaa paremman elämänlaadun kaikille.

Perustulo on tulonsiirtojen ja verotuksen kokonaisuudistus. Se ei ole vain sosiaaliturvaa, vaan se on kannustava perusturva kaikille täysi-ikäisille. Perustulo muuttaa verotuksen tarvetta, koska perustulo ja verotus pitää nähdä osana samaa kokonaisuutta. Nykyään pienituloisen työ on tiettyyn summaan asti verotonta ja senkin jälkeen matalasti verotettua, mutta todellisuudessa veroprosentti nousee usein yli sadan! Tämä johtuu siitä, että työnteko vähentää sosiaaliturvan määrää. Siksi pienituloisen työ ei ole usein kannattavaa. Perustulon avulla verotusta voidaan yksinkertaistaa tulonjaon oikeudenmukaisuuden siitä kärsimättä. Esitämme verotuksen kaksiportaistamista, jolloin työntekijän on helpompi tietää käteen jäävät ansionsa ja verotushallinto yksinkertaistuu. Mallissamme alle 60 000 euron vuosiansioista (5 000 euroa /kk) maksetaan aina 39 % veroa, ja sen ylittävistä ansioista 49 %. Näennäisen korkeasta veroprosentista huolimatta pienituloisten ja useimpien keskituloisten todellinen veroprosentti

laskee, sillä työtulojen lisäksi he saavat myös perustulon. Kaikkein rikkaimpien osalta verotus hieman kiristyy, sillä osa mallimme rahoituksesta tulee suurituloisia suosivien verovähennysten karsimisesta ja yksityishenkilöiden pääomaverotuksen nostamisesta 32 prosenttiin.

Perustulo ei ole rahan maksamista ”tyhjältä” tai ”joutilaisuudesta”. Päinvastoin. Nykyinen sosiaaliturva käytännössä pakottaa kannustinloukkujen takia sosiaaliturvan varassa olevat joutilaisuuteen, kun perustulo sen sijaan kannustaa työn tekemiseen ja aktiiviseen osallistumiseen. Perustulo on kannustin kaikille suomalaisille mielekkään elämän rakentamiselle. Elämää on nykyistä turvallisempaa rakentaa, kun tietää perustulon turvaavan perustoimeentulon kaikissa tilanteissa. Perustulomallissa työn tekeminen on verotuksen yksinkertaisuuden ansiosta aina kannattavaa. Se lisää myös taloudellisesti kannattavan työn määrää ja matalan tuottavuuden alojen kannattavuus lisääntyy ratkaisevasti. Tämä johtuu siitä, että perustulon avulla myös pienemmätkin ansiotulot riittävät kohtuulliseen toimeentuloon. Siksi se on myös kansantaloudellisesti järkevä uudistus, joka vähentää työttömyyttä ja lisää työllisyyttä. Työttömyyden vähentäminen on myös erittäin tärkeää köyhyyden vähentämiseksi. Siksi perustulo olisi nyky-Suomessa parempi tapa vähentää huono-osaisuutta ja eriarvoisuutta kuin tarveharkintaiset sosiaalituot.

Filosofisesti perustulon taustalla on ajatus siirtyä holhoavasta yhteiskunnasta ”vapauttavaan hyvinvointiyhteiskuntaan”: valtion tehtävänä on tukea ihmisen itsenäisyyttä ja omia valintoja, eikä nykyisellä tavalla luokitella ja hallinnoida ihmisiä byrokratian tarpeiden mukaisesti. Perustulo toteuttaa perustuslain takaaman kansalaisoikeuden mahdollisuudesta työhön ja oikeudesta toimeentuloon. Se antaa ihmisille nykyistä paremmat ja reilummat edellytykset saada mielekästä työtä ja toteuttaa unelmiaan. Myös työvoima- ja sosiaalihakinnat voivat entistä paremmin keskittyä ihmisten auttamiseen ja työkyvyn edistämiseen hallinnoinnin sijaan.

Vihreiden mielestä tarvitaan rohkeutta esittää uusia ratkaisuja sosiaaliturvamme ja työelämämme ongelmiin. Tämä perustulomalli on eräs konkreettinen ratkaisu. Pitkän aikavälin uudistuksen suunnittelu ei saa kuitenkaan estää sosiaaliturvan ja tuloverotuksen suurimpien ongelmien pikaista ratkaisua. Siksi esitämme mallissamme myös askelia kohti perustuloa, joiden avulla suurimpia ongelmia voidaan korjata jo ennen perustulon käyttöönottoa.

On selvää, että perustulojärjestelmän toteuttaminen vaatii myös valtiolta laajoja selvityksiä ja kokeiluja. Seuraavan hallituksen tulee perustaa parlamentaarinen komitea valmistelemaan sosiaaliturvan ja verotuksen kokonaisuudistusta, jonka yhtenä tehtävänantona tulee olla perustuloon pohjautuvan järjestelmän selvittäminen. Seuraavan hallituksen tulee myös toteuttaa alueellinen tai tietyille avun tarpeessa oleville väestöryhmille suunnattu perustulokokeilu.

Tämä malli on keskustelunavaus, ei keskustelun päätepiste.

Mihin perustuloa tarvitaan?

1. Hyvinvoinnin turvaamiseksi uudessa maailmassa

Työelämän lisääntynyt epävarmuus heijastuu ihmisten arjen turvallisuuteen. Nykyinen sosiaaliturva oli nerokas saavutus teollisessa yhteiskunnassa, jossa oli pitkiä ja vakaita työsuhteita tarjolla kaikille ihmisille. Uuteen globaalin työnjakoon sosiaaliturvamme soveltuu kuitenkin erittäin huonosti. Se nojaa liikaa työhistoriaan, jolloin työttömien, projektityötä tekevien ja pätkätyöläisten turva jää liian heikoksi. Hyvistä tarkoituseristä huolimatta järjestelmämme ei kannusta ihmisiä eteenpäin, vaan se luokittelee ihmisiä perhetaustan tai työhistorian mukaan. Järjestelmää on kehitettävä vastaamaan nykyajan ihmisten muuttuviin tarpeisiin. Perustulo vahvistaa toisaalta ihmisten perusturvaa ja toisaalta antaa ihmisille uusia mahdollisuuksia työhön.

2. Luovan ja yritteliään talouden edistämiseksi

Tiedontuotanto ja osaaminen ovat uuden talouden ytimessä. Nykyinen talousjärjestelmämme ei kuitenkaan kannusta ihmisiä luovaan riskinottoon ja omaan yrittämiseen, ja useat palvelut on verotettu kannattamattomiksi. Perustulo parantaa pienyrittäjän perusturvaa, ja antaa uskallusta kokeilla kykyjään. Se parantaa mahdollisuuksia omien kykyjen täyteen hyödyntämisen luovalla ja uutta osaamista tuottavalla tavalla. Perustulo parantaa perinteisen palkkatyön ulkopuolella olevien tutkijoiden ja taiteilijoiden perusturvaa. Se on panostus luovaan talouteen, kulttuuriin ja palveluihin.

3. Perustoimeentulo on kansalaisoikeus, jota ei tarvitse anoa

Perustuslaissa turvataan ihmisten perustoimeentulo. Käytännössä perustoimeentulo on kuitenkin anomisen ja viranomaisharkinnan takana, eikä lain henki toteudu. Perustulon avulla ihmisten perusturva vahvistuu ja ihmiset vapautetaan byrokratian kahleista. Ihmisen arvo on luovuttamaton. Perustulon avulla työelämästä syrjäytynyt saa uuden mahdollisuuden osallistua yhteiskuntaan. Nykyinen sosiaaliturva kohtelee avun tarpeessa olevia ihmisiä eri tavoin – perustulo olisi oikeudenmukainen kaikille.

4. Sosiaaliturvaan tarvitaan työhön kannustavat ja selkeät pelisäännöt

Nykyinen sosiaaliturva pakottaa käytännössä joutilaisuuteen – sosiaaliturvan ja työn yhdistäminen on lähes mahdotonta. Pienetkin ansiot vähentävät sosiaaliturvan määrää. Ongelmana on myös ”byrokratialoukku”. Työllistyminen lisää ensin käteen jääviä tuloja selvästi. Kun rahat on jo käytetty, peritään liikaa maksetut tuet takaisin. Sosiaaliturvamme rakenne saattaakin johtaa yhä pahenevaan eriarvoisuuteen: menestyviin vakituisessa työssä oleviin, epävarmuudessa eläviin pätkätyöläisiin ja syrjäytyviin työttömiin. Näin ei ole pakko olla. Perustulon avulla työn tekemisestä tulee työntekijälle aina kannattavaa.

5. Perustulo on oikeudenmukainen tapa jakaa yhteisen työn tuomaa hyvinvointia

Yksittäinen ihminen ei ole yksinään luonut työtään ja ansiotasoaan, vaan se rakentuu menneiden sukupolvien ja yhteiskunnan yhteisten saavutusten pohjalle. Palkkaan sisältyy valtavasti koko yhteiskunnan omaisuutena olevaa teknistä kehitystä ja historian aikana hankittua vaurautta. On moraalisesti oikein, että tätä vaurautta jaetaan kaikille ihmisille riippumatta heidän työansioistaan. Perustulo antaa vähävaraisten perheiden nuorille reilummat lähtökohdat menestyä työelämässä. Perustulo on oikeudenmukainen ja selkeä järjestelmä, jota ei voi myöskään huijata tai väärinkäyttää.

2. Vihreän perustulomallin reunaviivat¹

Vihreän perustulomallin lähtökohtia:

- 440 euron perustulo maksetaan jokaiselle täysi-ikäiselle Suomessa asuvalle Suomen kansalaiselle kuukausittain (konkreettisesti maksuna pankkitilille).
- Perustulo on verovapaa ja vastikkeeton etuus, jota ei tarvitse anoa.
- Perustulo toteutetaan julkisen vallan (valtion ja kuntien) kannalta kustannusneutraalisti. Perustulon aiheuttamat kustannukset katetaan muita tulonsiirtoja vähentämällä, hallinnon säästöillä sekä verotusjärjestelmän muutoksella.
- Perustulo toteutetaan siten, että staattisessa vertailussa useimpien ihmisten käteen jäävät ansiot eivät muutu merkittävästi tai kohoavat.
- Perustulo ei muuta merkittävästi yhteiskunnan tulonjakoa, mutta parantaa ennen kaikkea köyhimpien ja pienituloista työtä tekevien asemaa.

Vihreä perustulomalli esittää realistisen tavan toteuttaa perustulo nykyisestä lähtökohdasta. Haluamme nostaa keskusteluun konkreettisen ja taloudellisesti realistisen visio perustulosta, jota voidaan selkeästi verrata nykyiseen järjestelmään.

Vihreä perustulomalli on ns. osittaisen perustulon malli. Siinä perustulon suuruus on riittävän suuri perusturvan parantamiseen, väliaikaiseen toimeentuloon ja pienituloisen työn kannattavuuden lisääntymiseen. Se ei kuitenkaan ole niin suuri, että se soveltuisi pitkäaikaiseen toimeentuloon ilman lisäansioita. Siksi sen päälle tarvitaan nykyistä selvästi rajallisempi määrä tarveharkintaisia etuuksia, joita tarvitsevat kuitenkin entistä harvemmat. Ansiosidonnaisiin etuuksiin ei vihreässä perustulomallissa puututa: ansiosidonnaiset etuudet on huomioitu mallissamme siten, että niitä nauttivien käteen jäävät ansiot säilyvät nykyisellään.

Ansiosidonnaisilla etuuksilla on tärkeä asema työtä tekevien elintason vakuuttamisessa ikävien elämäntilanteiden varalta, eikä niihin ole syytä puuttua tietyistä kannustinloukkuongelmista huolimatta.

Perustulon voi ajatella nykyisten tulonsiirtojen ja verotuksen muuttamisena niin, että jokainen suomalainen saa suurin piirtein saman verran rahaa käteen kuin nykyään, mutta järjestelmän pelisäännöt muuttuvat. Nykyinen progressiivinen verotus ja tulonsiirrot muodostavat yhdessä suuren tulonsiirtojärjestelmän hyvätuloisilta pienituloisille. Perustulojärjestelmässä tämä sama tulonsiirto hoidettaisiin kaikille maksettavan perustulon avulla. Hyvin toimeentulevilta perustulo leikkautuisi pois verotuksen muodossa. On sekä taloudellisesti että sosiaalisesti kannattavampaa jakaa perustulo kaikille, kuin asettaa perustulon saamiselle jonkinlainen tulojen yläraja: tällainen raja aiheuttaisi kannustinloukun, ja rajan valvonta tarpeettoman ja toimeentulon turvaa vaikeuttavan hallinnon. Perustulo kun joka tapauksessa leikkautuu pois verotuksen muutoksen kautta suurituloisten käteen jäävistä ansioista. Jotkut ovat kritisoineet perustuloa siitä, että se maksaa liikaa. Tämä perustuu väärinymmärrykseen. Perustulojärjestelmässä valtio kyllä kerää nykyistä enemmän rahaa verotuksella, mutta se antaa

¹ Vihreän perustulomallin taustalaskelmat perustuvat Vihreän Sivistysliiton erikoistutkija Pertti Honkaselta pyytämiin selvityksiin. Niissä on mikrosimulaation avulla verrattu esitettyä perustulomallia vuoden 2004 vertailuaineistoon. Vihreä Sivistysliitto julkaisee laskelmista artikkelin myöhemmin keväällä. Mallinnuksen lisäksi perustulon rahoituksessa on huomioitu verotuksen ja valtiontalouden muutokset vuosina 2004-07.

keräämänsä rahat nykyistä tehokkaammin perustulon muodossa takaisin kaikille ihmisille. Tämä johtuu siitä, että hallintoa voidaan eri tukimuotojen ja tarveharkinnan vähentyessä keventää. Perustulomallissa on työn nimellisen veroprosentin sijaan keskeistä perustulon ja työn jälkeen käteen jäävien tulojen taso.

Perustulon suuruus on mallissamme 440 euroa kuukaudessa. Se on verovapaa ja vastikkeeton etuus, jonka saa erillisenä maksuna automaattisesti pankkitililleen joka kuukausi. Perustulo korvaa kaikki sosiaaliturvan vähimmäisetuudet lukuun ottamatta kansaneläkkeitä. Näitä ovat esimerkiksi työmarkkinatuki, työttömyysperuspäiväraha, vähimmäisvanhempainraha ja -sairauspäiväraha, opintotuki ja hoitoraha. Koska perustulo on veroton, on se suurempi kuin yksikään näistä etuuksista tällä hetkellä. Siksi perustulo on myös suora panostus vähävaraisimpien perusturvan parantamiseen.

Kaikki eläkeläiset saavat mallissamme perustulon, mutta se yhdistetään eläkeläisten nykyisiin ansioihin ja verotukseen siten, että käteen jäävät ansiot eivät muutu. Kansaneläke sovitetaan siis perustulon yli menevältä osalta osaksi uutta järjestelmää, ja ansioeläkkeessä käytetään omaa verotusjärjestelmää nykyisten käteen jäävien ansioiden säilyttämiseksi.

Perustulomalli parantaa kuitenkin kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten asemaa, sillä malliin liitetään 600 euron verovapaa vähimmäiseläketurva. Pienituloisimmille eläkeläisille nykyinen ansiotaso ei ole riittävä, ja siksi perusturvan tasoa on tarkistettava. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki nykyään alle 600 eurolla toimeentulevat eläkeläiset saavat valtiolta perustulon lisäksi erillisen lisäkorvauksen, joka nostaa heidän verovapaan tulonsa 600 euroon. Eläkeläisten perusturvan tasoa arvioitaessa on muistettava, että eläkeläisiltä ei edellytetä enää osallistumista työmarkkinoille. Siksi eläkeläisten perusturvan on oltava perustellusti muita vakaampi.

Perustulon lisäksi säilyy mahdollisuus tarveharkintaiseen toimeentulotukeen ja asumistukeen. Niiden taso säilyy nykyisellään, mutta niiden tuloharkintaa on sovitettava uuteen järjestelmään siten, että ne eivät aiheuta kannustinloukkua nykyiseen tapaan. Erityisesti sekava asumistuki kaipaa pikaisen kokonaisuudistuksen. Mikrosimulaatiomallinnuksen perusteella niiden tarve vähenee merkittävästi perustulon tultua käyttöön. Toimeentulotuen tarve vähenee yli 70 prosenttia ja asumistuen tarve yli 10 prosenttia. Tässä arvioissa ei ole vielä edes huomioitu työn tekemisen kannattavuuden parantamista, joka vähentää tukien tarvetta entisestään.

Vihreä perustulomalli tasaa maltillisesti nykyistä enemmän yhteiskunnan tulonjakoa: (mikrosimulaatiomallinnuksen perusteella)

- köyhimmän kymmenyksen tulot kasvavat suhteellisesti eniten
- keskituloisten tulot kasvavat keskimäärin hieman
- suurituloisten tulot pienenevät hieman, ennen kaikkea rikkaimman kymmenyksen
- Köyhimmän kymmenyksen kotitalouksien tulojen osuus rikkaimman kymmenyksen kotitalouksien tuloista on vertailuaineistossa v. 2004 ollut 17,2 %, ja vihreässä perustulomallissa se on 19,5 %
- Malli vähentää köyhien kotitalouksien määrää noin 6 % (kotitaloudet, joiden tulot alle 50 % mediaanituloista)
- Köyhien eläkeläisten asemaa parantavaa vähimmäiseläketurvaa ei ole huomioitu näissä laskelmissa – se vähentää entisestään köyhyyttä
- Tämän lisäksi pienituloisten mahdollisuudet työansioihin paranevat, mikä entisestään parantaa pienituloisten suhteellista asemaa

Lapsilisien osalta mallissa tehdään yksi muutos: myös 17-vuotiaat saavat perustulomallissamme lapsilisän. Tämän muutoksen ansiosta lapsilisältä voi siirtyä suoraan perustulolle ilman tuen katkeamista. Lapsilisä onkin nähtävä eräänlaisena ”lapsikohtaisena perustulona”: lapsen huoltajille annettuna vastikkeettomana korvauksena lapsen kasvattamisesta.

Perustulolaskelmassa ei puututa muilta osin lapsilisiin, elatustukiin, vammaistukiin, hoitotukiin ja muihin sellaisiin tulonsiirtoihin, jotka korvaavat erilaisia kustannuksia ja ovat yleensä tuloista riippumattomia, verottomia tulonsiirtoja. Opintotuesta säilyy opintolaina, ja lisäksi opiskelijat saavat saman mahdollisuuden asumistukeen kuin muutkin. Lisäksi opiskelijoiden ateriatuki säilyy. Tässä mallissa huomioitujen etuuksien lisäksi on kuitenkin mahdollista poistaa joitakin muita valtiontalouden kannalta vähemmän merkittäviä etuuksia, kuten

Vihreän perustulomallin vaikutus sosiaaliturvaan:

- **Perustulo 440 euroa.** Perustulo korvaa kaikki sosiaaliturvan vähimmäisetuudet lukuunottamatta kansaneläkettä (työmarkkinatuki, työttömyysperuspäiväraha, vähimmäissairauspäiväraha ja -vanhempainraha, opintotuki, hoitoraha jne.) Koska perustulo on veroton etuus, kaikki kyseiset etuudet ovat nykyisin sitä alhaisempia.
- **Eläkeläisillä perustuloon liitetään 600 euron verovapaa vähimmäiseläketurva. Yli 600 euron eläkkeitä nauttivien osalta perustulo sovitetaan kansan- ja ansioeläkkeeseen sekä verotukseen siten, että eläkkeen käteen jäävä taso säilyy nykyisellään.** Jos eläkeläisen tulotaso jää perustulon ja eläkkeen jälkeen alle 600 euron, valtio maksaa eläkeläiselle kyseisen erotuksen. Tällä parannetaan kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten asemaa. On perusteltua, että eläkeläisten perusturva on muita korkeampi, koska heiltä ei enää edellytetä osallistumista työelämään.
- **Toimeentulotuki ja asumistuki säilyvät perustulon lisänä tarpeen mukaan.** Mikrosimulaatiomallinnuksen mukaan tarve toimeentulotukeen ja asumistukeen vähenee perustulon myötä. Toimeentulotuki ja asumistuki on kuitenkin säilytettävä tarveharkintaetuutena niille, joilla ei ole jatkossakaan mahdollisuutta työntekoon. Niiden taso säilyy nykyisellään, mutta myös niitä on sovitettava paremmin tukemaan työn tekemistä (eli vähentämällä ansiotulojen lisääntymisen aiheuttamaa tuen leikkaantumista). Lisäksi sekava asumistuki kaipaa kokonaisuudistusta.
- **Ansiosidonnaiset etuudet sovitetaan perustulojärjestelmään siten, että käteen jäävät tulot säilyvät nykyisellään.** (ansiosidonnainen työttömyysturva, vanhempainetuudet, sairauspäiväraha, ansioeläke) Perustulouudistuksessa on tarpeetonta muuttaa ansiosidonnaisten etuuksien suuruutta, ja siksi ne on syytä sovittaa uuteen järjestelmään tulotason muuttumatta.
- **Lapsilisää myönnetään myös 17-vuotiaille, muutoin lapsilisä säilyy nykyisellä tasolla.** Tällöin väliinputoajia ei nykyiseen tapaan enää ole, vaan lapsilisältä siirrytään suoraan perustulolle.
- **Perustulo yksinkertaistaa hallintoa ja tuo säästöjä.** Se vähentää sosiaali- ja työvoimahallinnon byrokratiaa, antaa lisää aikaa avun tarpeessa olevien henkilökohtaiseen ohjaukseen ja tuo säästöjä. Henkilöstöä voidaan vähentää eläköitymisen yhteydessä.

esimerkiksi varusmiesten päivärahan. Suomessa asuvien ulkomaalaisten osalta perustulo voidaan myöntää nykyistä sosiaaliturvaa vastaavin perustein. Muille ulkomaalaisille perustuloa vastaava summa voidaan vähentää verotuksessa. Tämä on huomioitu perustulomallimme laskelmissa.

Perustulo ei muuta vain sosiaaliturvaa, vaan myös verotusta. Perustulon avulla työn verotusta voidaan yksinkertaistaa tulonjaon oikeudenmukaisuuden siitä kärsimättä. Esitämme verotuksen kaksiportaistamista, jolloin työntekijän on helpompi tietää käteen jäävät ansionsa ja verotushallinto yksinkertaistuu. Mallissamme alle 60 000 euron vuosiansioista (5 000 euroa /kk) maksetaan aina 39 % veroa, ja sen ylittävistä ansioista 49 %. Tämä sisältää valtion- ja kunnallisverotuksen (kunnallisverosta valtakunnallinen keskiarvo). Tämän veroprosentin lisäksi maksetaan nykyisellä tavalla sosiaalivakuutusmaksuja, jotka tällä hetkellä ovat vajaa 5 prosenttia ansiotuloista. Näennäisen korkeasta veroprosentista huolimatta pienituloisten ja useimpien keskituloisten todellinen veroprosentti laskee, sillä työtulojen lisäksi he saavat myös perustulon. Perustulon ja käteen jäävien ansiotulojen summa on mallissamme pienituloisilla ja useimmilla keskituloisilla suurempi kuin nykyään. Useimpien suurituloisten (ennen kaikkea rikkain ja jossakin määrin toiseksi rikkain kymmenys väestöstä) osalta verotus hieman kiristyy, sillä osa mallimme rahoituksesta tulee suurituloisia suosivien verovähennysten karsimisesta ja yksityishenkilöiden pääomatulojen verotuksen nostamisesta 32 prosenttiin.

Vihreän perustulomallin vaikutus verotukseen:

- **Siirrytään kaksiportaiseen työn verotukseen:**
 - 1) **Alle 60 000 (5 000 €/kk) euroon asti vuosiansioista maksetaan veroa 39 %.**
 - 2) **Yli 60 000 euron ylittävältä osalta maksetaan veroa 49 %.**
(sisältää valtion- ja kunnallisverotuksen. Esitetty luku on valtakunnallinen keskiarvo, ja todellinen tarkka veroprosentti määräytyy edelleen kuntakohtaisesti)
- Verojen lisäksi työansioista maksetaan nykyisellä tavalla sosiaalivakuutusmaksut, tällä hetkellä yhteensä vajaan 5 % työansioista.
- **Yksityishenkilön pääomatulojen verotukseksi tulee 32 %.** Pääomaverotuksen korotuksella rahoitetaan lähinnä sitä hyötyä, jonka pääomaverotusta nauttivat itse saavat perustulosta. Se vähentää myös jossakin määrin tuloeroja, ja kaventaa työn ja pääoman verotuksen välistä eroa.
- **Verovähennysten määrää karsitaan.** Verovähennyksistä säilyvät asunto- ja opintolainojen korkovähennykset, kotitalousvähennys sekä tulonhankkimis-, työmatka- ja ammattiyhdistysjäsenmaksuvähennykset.
- **Ympäristöverotusta korotetaan 1 miljardilla eurolla (vihreiden verosuunnitelman mukaisesti: Windfall-vero, pakkausvero, päästöoikeuksien huutokauppa).** Ympäristöverotuksen korotuksella mahdollistetaan työn todellisen veroprosentin pienentyminen pienituloisten lisäksi myös keskituloisilla.

Muutoksella taataan oikeudenmukaisempi, selkeämpi ja johdonmukaisempi verotus. Työn verotus yhdistettynä perustuloon merkitsee useimmille työn verotuksen keventymistä. Perustulo yhdistettynä verotuksen kokonaisuutukseen – mukaan lukien ympäristöverotuksen ja pääomatuloverotuksen korotus – merkitsee pieni- ja keskituloisille pientä tulonlisäystä, ja suurituloisille pientä tulonvähennystä.

Vihreiden näkemyksen mukaan myös yksityishenkilöiden pääoma- ja ansiotuloverotuksen yhdistämistä tulisi harkita. Nykyisessä kansainvälisen verokilpailun tilanteessa se on kuitenkin vaikea toteuttaa, ja siksi mallissamme tyydytään lähentämään työn ja pääoman verotusta. Pääomatulojen verotusta korotetaan lähinnä pääomatuloa nauttivien perustulosta saaman suoran hyödyn kattamiseksi ja tuloerojen kaventamiseksi maltillisesti. Pääoma- ja ansiotuloverotuksen yhdistäminen edellyttää yhtenäisempää eurooppalaista verotusta. Euroopan vihreiden yhteisenä tavoitteena onkin verokilpailun vähentäminen.

Euroopan vihreiden tavoitteena on myös euroopanlaajuisen perustulon käyttöönotto. Euroopan Unionin tavoitteet sosiaalipolitiikan yhtenäistämisestä ja EU:n kilpailukyvyyn säilyttämisestä ovat tuoneet viime vuosina keskusteluun termin "flexicurity" (yhdistelmä sanoista flexibility eli joustavuus ja security eli turva). Sillä tarkoitetaan tanskalaista mallia, jossa työntekijöillä on heikko irtisanomissuoja, mutta korkea työttömyyskorvaukset ja hyvin aktiivinen työvoimapolitiikka. Yhtenäisen eurooppalaisen mallin yhtenä kehittämismallina on esitetty myös perustuloa. Perustulo soveltuu hyvin yhteiseurooppalaiseksi ja universaaliksi perusturvan muodoksi, koska sitä voidaan soveltaa erilaisiin yhteiskuntiin niiden yhteiskuntarakenteen erityispiirteiden siitä kärsimättä. Perustuloon pohjautuva yhteiseurooppalainen ratkaisu ei pakota eri maita yhteen muottiin koko talous- ja sosiaalipolitiikaltaan, mutta takaa kaikkien eurooppalaisten perusturvan ja vähentää epäturvallista kilpailua maiden välillä.

Vihreän perustulomallin vaikutus työn verotukseen ja kokonaistuloihin:

Perustulo (€kk)	Työtulot	Vero työtuloista (39 % alle 5 000 €kk + 49 % yli 5 000 €kk)	Verojen jälkeen käteen jäävät työtulot	Verojen jälkeen käteen jäävät kokonaistulot (työtulot + perustulo)	Todellinen veroprosentti*
440	500	195	305	745	-49 %
440	1000	390	610	1050	-5 %
440	1500	585	915	1355	10 %
440	2000	780	1220	1660	17 %
440	2500	975	1525	1965	21 %
440	3000	1170	1830	2270	24 %
440	4000	1560	2440	2880	28 %
440	5000	1950	3050	3490	30 %
440	6000	2440	3560	4000	33 %
440	7000	2930	4070	4510	36 %

*Esitetyn veroprosentin päälle tulee nykyisellä tavalla sosiaalivakuutusmaksut, nykyisin vajaat 5 %.

Vihreässä perustulomallissa ihmisten käteen jäävissä kokonaisansioissa on siis huomioitava sekä perustulo että työtulot. Siten pienituloista työtä tuetaan negatiivisella verotuksella. Jos työansiot ovat 1 000 euroa, niin veron suuruus on 390 euroa. Työstä saa käteen 610 euroa, ja sen lisäksi saa 440 euron verottoman perustulon. Työntekijän kokonaistulot ovat siis 1 050 euroa, ja verotus on negatiivinen, -5 %. Keskituloisen tuloverotus kevenee myös jonkin verran. 3 000 euroa kuukaudessa tienaaava työntekijä saa käteen verotetuista työtuloista ja perustulosta yhteensä 2 270 euroa, ja verotus on 21 %.

Suurituloistenkaan työn verotus ei mallissa kiristyy, vaan myös heillä työn verotus saattaa hieman keventyä. Kaikkein rikkaimpien verotus kiristyy kuitenkin kokonaisuudessaan pääomaverotuksen neljän prosenttiyksikön korotuksen kautta. Myös ympäristöverotuksen yhden miljardin korotuksella rahoitetaan työn todellisen veroasteen alentamista nykyisestä. On kuitenkin syytä todeta, että verovähennysten määrän vähentäminen kiristää joidenkin suurituloisten työn verotusta. Verovähennyksistä mallissamme säilyvät asunto- ja opintolainojen korkovähennykset, kotitalousvähennys sekä tulonhankkimis-, työmatka- ja ammattiyhdistysjäsenmaksuvähennykset. Verovähennysten määrän vähentäminen selkeyttää sekini verojärjestelmää. Kokonaisuudessaan vihreä perustulomalli alentaa maltillisesti työn todellista veroastetta, mutta lisää pääomaverotusta ja ympäristöverotusta maltillisesti. Muutoksen suora kokonaisvaikutus on väestön suurelle enemmistölle hyödyksi.

Vihreä perustulomalli on valtion kannalta kustannusneutraali. Kaikki täysikäiset saavat perustulon, mutta samalla ansiotulojen verotus muuttuu vastaavasti. Lopulta ihmisten käteen jäävät ansiot eli nettopalkka + perustulo vastaa suunnilleen ihmisten nykyisiä käteen jääviä ansioita. Perustulomallissamme on haluttu kuitenkin varmistaa, että staattisessa vertailussa pieni- ja keskituloisten asema ei ainakaan heikkene – siksi perustulomalli maltillisesti kaventaa tuloeroja lähinnä yhteiskunnan rikkaimman kymmenyksen kustannuksella.

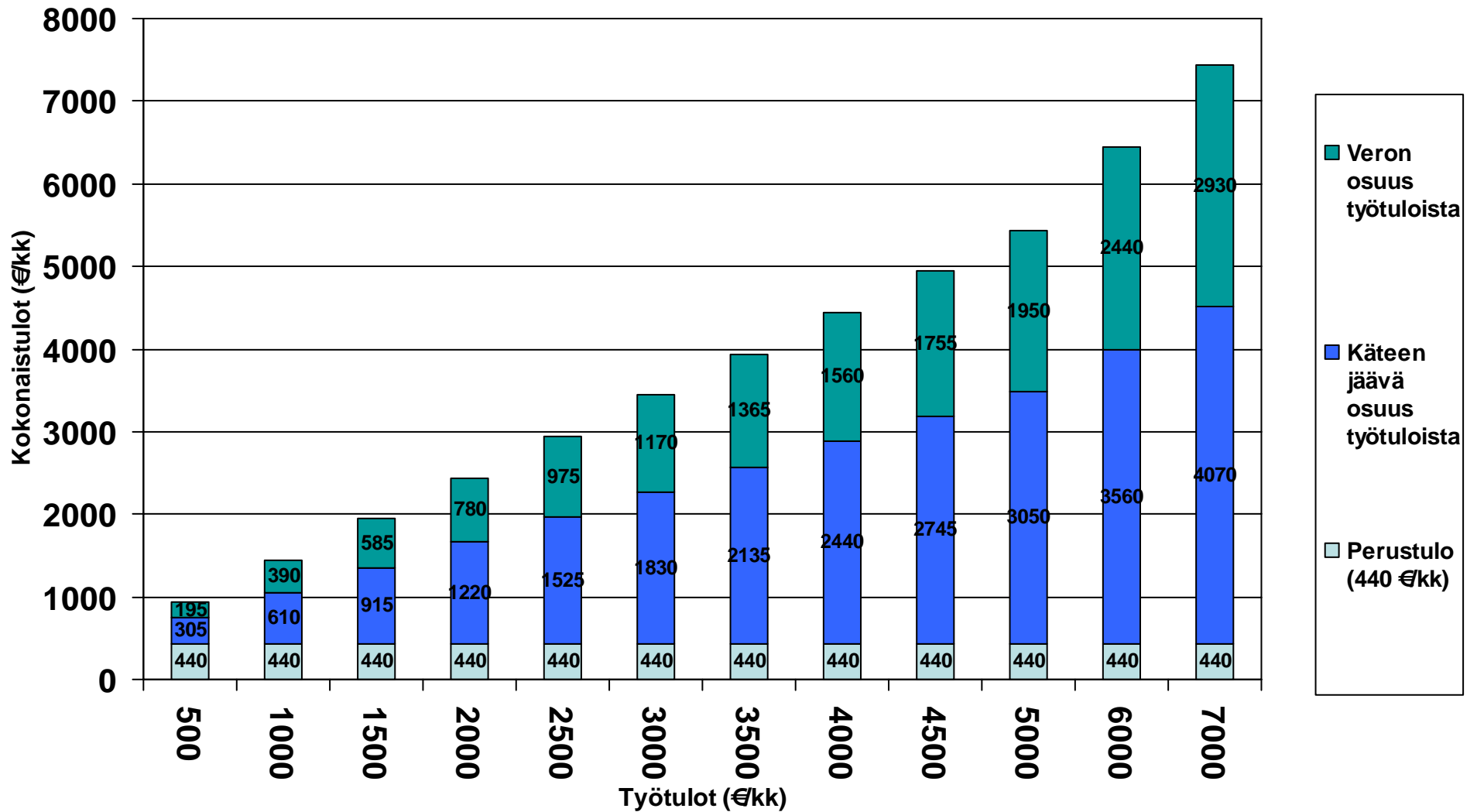
Vihreän perustulomallin hyötyjiä ja häviäjiä väestöryhmittäin staattisessa vertailussa:

(Esitetyt arviot ovat suuntaa-antavia. Tämä johtuu siitä, että perustulomallia on verrattu vuoden 2004 vertailuaineistoon, ei tämän hetkiseen tilanteeseen)

- Opiskelijat hyötyvät perustulomallista eniten. Koska opiskelijoiden sosiaaliturva on tällä hetkellä selkeästi muita väestöryhmiä heikompi, on selvää että perustulomallissa opiskelijat hyötyvät merkittävästi. Mikromallinnuksen perusteella 90 % opiskelijoista hyötyy, ja vain 2 % häviää perustulomallissa.
- Työntekijöistä yli 70 % hyötyy perustulosta. Useimmilla muilla työntekijöillä vaikutus on neutraali, alle 10 % häviää.
- Toimihenkilöistä yli puolet hyötyy perustulosta. Kolmannekselle vaikutus on neutraali, loput häviävät.
- Yrittäjien osalta vaikutus on kahtiajakoinen: yli puolet yrittäjistä – lähinnä pienyrittäjät – hyötyy perustulosta. Rikkain kolmannes yrittäjistä häviää.
- Eläkeläisistä kaikkein köyhimmät hyötyvät perustulosta vähimmäiseläketurvan ansioista. Muille mallilla ei ole mitään vaikutuksia.
- Pitkäaikaistyöttömistä lähes puolet hyötyvät, lähes puolelle vaikutus on neutraali, reilut 10 % häviää.
- **Kaikissa väestöryhmissä on enemmän hyötyjiä kuin häviäjiä.**
- **Yli puolet aikuisväestöstä hyötyy perustulosta.**

Tätä ei voi pitää millään tapaa kohtuuttomana, sillä yhteiskunnan rikkaimman kymmenyksen verotettavat tulot ovat kolmanneksen suuremmat kuin toiseksi rikkaimman kymmenyksen. Perustulo korvaa sosiaaliturvan vähimmäisetuudet, minkä vuoksi tulonsiirtoja tarvitaan noin 2,5 miljardia euroa nykyistä vähemmän. Lisäksi toimeentulotuen ja asumistuen tarve vähenee noin 340 miljoonaa euroa. Ympäristöverotuksen korotus kattaa 1 miljardia euroa. Hallinnon ja muiden tukimuotojen tarpeiden vähentymisen tuomat säästöt on arvioitu maltillisesti muutamaksi sadaksi miljoonaksi euroksi. Perustulomallilla pystytään lisäämään tulonsiirtoja myös vähimmäiseläketurvan ja 17-vuotiaiden lapsilisän verran. Perustulomallin kustannusten ja vaikutusten arviointi staattisessa tilanteessa perustuu mikrosimulaatiomalliin, jossa sitä on verrattu vuoden 2004 vertailuaineistoon. Vertailussa on otettu huomioon vuosina 2004-07 tapahtuneet valtiontalouden muutokset. Mallinnuksella saatu kuva perustulomallin staattisista vaikutuksista on suuntaa-antava ja perustulojärjestelmän toteuttaminen edellyttää myös valtiolta laajempia tutkimuksia perustulon toteuttamisen yksityiskohdista.

Perustulo ja työn verotus eri työtuloilla

Verotuksen osuus kokonaistuloista kasvaa työtulojen lisääntyessä. 1 000 euroon asti perustulo ja käteen jäävä osuus työtuloista ylittää työtulojen kokonaismäärän (1 000 euron tuloilla käteen jää 1050 euroa, eli verotus on -5 %). Sen jälkeen verotus jatkaa kiristymistä tasaisesti. 7 000 euron työtuloista jää perustulon jälkeen käteen 4 510 euroa, veron osuus on 36 %. Se on suunnilleen nykyisellä tasolla. (Esitetyn veroprosentin päälle tulee nykyisellä tavalla sosiaalivakuutusmaksut, nykyisin vajaat 5 %.)

3. Perustulon vaikutukset ihmisten arjessa ja kansantaloudessa

Staattisessa vertailussa vihreä perustulomalli kaventaa maltillisesti yhteiskunnan tuloeroja. Väestön enemmistö hyötyy perustulosta. Suoraa hyötyä perustulosta saavat eniten pienituloiset, ja jossakin määrin keskituloiset. Kaikkein rikkaimpien ansiot supistuvat hieman. Väestöryhmittäisessä vertailussa kaikissa väestöryhmissä on enemmän hyötyjiä kuin häviäjiä. Staattisen vertailun lisäksi on kuitenkin huomioitava perustulon aiheuttama muutos ihmisten arjen käyttäytymisessä. Vaikka perustulon tarkoituksena ei ole muuttaa merkittävästi yhteiskunnan tulonjakoa, on sen vaikutus suuri ihmisten arjen, työmarkkinoiden ja valtionhallinnon toiminnassa. Vihreiden mielestä tämä vaikutus parantaa ihmisten elämänhallintaa ja hyvinvointia sekä lisää työn tekemisen kannattavuutta ja mielekkyyttä.

Perustulon avulla perustoimeentulosta tulee aito kansalaisoikeus, ei anomisen asia. Suomen nykyiset tarveharkintaiset järjestelmät pitävät sisällään sen, että kansalaisten tulee jatkuvasti todistaa tarvitsevansa näitä tukia. Tukien viidakossa eksyy helposti nimenomaan kaikkein heikko-osaisimmat, jotka kaipaivat eniten tukea. Siksi perustulo tavoittaisi oikeudenmukaisemmin kaikki tukea tarvitsevat. Se vapauttaa sosiaaliturvan varassa elävät sääntelyn ja byrokratian kahleista, kannustaa heitä etsimään lisätoimeentuloa erilaisista töistä tai tekemään harrastuksesta työn, kun pienikin lisäansio riittää. Nykyään työttömyyteen sidotut ihmiset voisivat halutessaan ottaa joustavasti vastaan osa-aikatöitä ja lyhyitäkin keikkahommia, ja nämä kaikki parantaisivat toimeentuloa.

Tarveharkintaisiin tukiin liittyy myös se ongelma, että hakemusten käsittely saattaa kestää pitkään. Kädestä suuhun eläville ihmisille muutamankin viikon ylimääräinen odotus tuo suuria ongelmia. Esimerkiksi sovitellun työttömyyspäivärahan käyttöä vähentää se, että työtulojen ja päivärahan yhteensovittaminen vie aikaa ja hidastaa päivärahan saantia. Perustulon vahvuus on sen selkeydessä ja säännöllisyydessä.

Nykyisin sosiaaliturva saattaa aiheuttaa ihmisten passivoitumista. Perustulon avulla painopistettä voidaan siirtää omaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen. Vihreiden näkemyksen mukaan perustulomalliin on liitettävä aktiivinen sosiaali- ja työvoimahallinto. Vähäosaisia ei saa perustulojärjestelmässäkään jättää heitteille, vaan apua on annettava kaikille sitä tarvitseville. Toimeentulotuen ja asumistuen tarve mallissamme vähenee, mutta ne toimivat edelleen tarveharkintaisina etuuksina niille, jotka eivät saa perustulon päälle tarvittavia lisäansioita. Näiden etuuksien saamiseen voidaan liittää henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Valtiolla säilyy siis keinoja houkutella tai velvoittaa syrjäytyneitä ihmisiä osallistumaan yhteiskunnan toimintaan. Tavoitteenamme on, että mallissamme henkilökohtainen tuki ja ohjaus lisääntyy, kun hallinnoinnin tarve vähenee. Toimeentulotuen ja asumistuen lisäksi tarvitaan edelleen aktiivista työvoimapolitiikkaa, joskin perustulo itsessään on jo keskeinen osa sitä.

Perustulo lisää ihmisten vapautta. Kansalaiset saisivat entistä vapaammin valita, ovatko he kokopäivätöissä, hoitovapaalla, opiskelemassa vai ryhtyvätkö he yrittäjäksi. Nykyään useita tällaisia valintoja mutkistaa ihmisen statuksen muutos hyvinvointivaltion tulonsiirtojärjestelmissä. Perustulo antaa paremmat mahdollisuudet elämänhallintaan ja omien valintojen tekemiseen ja sen varassa on helpompi uskaltaa tehdä toivottuja uravalintoja. Se mahdollistaa pehmeän elämänvaiheiden suunnittelun. Työntekijälle on taloudellisesti nykyistä

helpompaa esimerkiksi lyhentää työaikaansa ja viettää lisää aikaa perheensä ja läheistensä kanssa. Perustulo tukee myös vuorotteluvapaan kaltaisia mahdollisuuksia esimerkiksi täydentävään koulutukseen ja uusien taitojen oppimiseen.

Perustulo kannustaa ihmisiä oman yrittäjyyteen ja luovuuteen, koska riskikynnys laskee. Yrittäjät ovat monessa suhteessa nykyisen sosiaaliturvan ulkopuolella. Perustulo madaltaisi kuitua palkansaajan ja yrittäjän välillä. Perustulon vaikutukset näkyisivät erilaisten itsensä työllistämisen, vaihtoehtoisten yritysmuotojen ja uusien ammattien esiin nousemisena. Siten se lisää mahdollisuutta työhön, joka koetaan aidosti mielekkääksi ja arvokkaaksi. Tällöin tarjoutuu enemmän mahdollisuuksia elämänlaatua, kulttuuria ja luovuutta korostavaan työhön. Perustulo parantaisi taiteilijoiden ja tutkijoiden asemaa, ja olisi siksi arvokas panostus yhteiskuntamme sivistykseen. Tieto ja uudet innovaatiot ovat yhä tärkeämmässä roolissa yhteiskunnan ja talouden kehityksessä. Uudet innovaatiot kehittyvät joka puolella yhteiskuntaa, ei vain palkkatyössä. Siksi on väärin, että niiden synnyttämä vauraus jaettaisiin vain työssäkäyville. Monenlainen työ järjestöissä, kansalaisliikkeissä tai vaikkapa omassa työpajassa hyödyttää yhteiskuntaa ja perustulo parantaa ihmisten mahdollisuuksia panostaa tällaiseen toimintaan.

Perustulo parantaa työntekijän neuvottelumahdollisuuksia työtä hakiessa. Koska työtä ei ole muodollisesti pakko ottaa vastaan, tarkoittaa se sitä, että työnhakija voi kilpailuttaa eri työpaikkavaihtoehtoja keskenään. Tällöin epämiellyttävästä työstä on maksettava enemmän ja työn ehtoihin on nykyistä helpompi vaikuttaa. Perustulo tekee kuitenkin työnantajalle työpaikan tarjoamisesta edullisempaa, koska myös osa-aikainen ja pienipalkkainen työ – työntekijän niin halutessa – riittää kohtuulliseen toimeentuloon. Perustulo parantaa matalan tuottavuuden alojen työllistämismahdollisuuksia, mikä hyödyttää erityisesti palvelualoja.

Myös perustulomallissa noudatetaan työehtosopimusjärjestelmää, ja se ei heikennä kolmikannan tai ammattiyhdistysten asemaa. Siksi perustulon kriitikkojen väitteissä työntekijän aseman heikentymisestä ei ole mitään totuusperää – kuten ei myöskään väitteissä matalapalkkaisen työn ja osa-aikaisen työn lisääntymisestä työnantajien sanelulla. Pikemminkin perustuloon pohjautuva sosiaaliturva antaa yhä useammille mahdollisuuden säännölliseen työhön ja sitä kautta ammattiyhdistysten tarjoamiin työntekijän asemaa turvaaviin palveluihin. Perustulo parantaisi ammattiyhdistysten tavoitteiden mukaisesti pätikäyöläisten nykyistä epävarmaa asemaa työmarkkinoilla.

Globaalissa taloudessa yritykset siirtävät entistä herkemmin tuotantoa maasta toiseen ja saattavat irtisanoa henkilöstöä osavuosisikastausten mukaan. Tämä kaikki on johtanut siihen, että turvallisia työpaikkoja on yhä harvemmalla. Siksi perustoimeentulon tulisi lisätä elämään vakautta ja ennustettavuutta.

Monet pelkäävät, että perustulo kannustaisi laiskuuteen ja muiden siivellä elämiseen. Näin ei kuitenkaan ole, koska perustuloa ei ole tarkoitettu pitkäaikaiseen toimeentuloon sellaisenaan. Nykyäänkin työn vastaanottovelvollisuus toimii vain paperilla: käytännössä työttömien ei ole pakko ottaa vastaan sellaista työtä, jota he eivät halua. Suomessa voi jo nyt halutessaan olla tekemättä työtä ja nostaa sosiaaliturkia. Näin siirtyminen perustuloon ei muuttaisi tilannetta. Päinvastoin kansantaloudellisen vaikutuksen voi arvioida olevan positiivinen, kun nykyään

työttömiksi passivoidut ihmiset voivat tehdä erilaisia keikka- ja osa-aikatöitä ilman, että kaikki tuet putoavat heti pois.

Tämä pätee myös nuorten asemaan perustulomallissamme. Jotkut ovat epäilleet nuorten saavan perustulon myötä vääränlaisen kannustimen, joka vähentää halukkuutta opiskeluun tai työn tekoon. Halutessaan nuori voi jo nykyään elää sosiaaliturvan varassa. Sen sijaan että perustulo johtaisi tämän ongelman pahentumiseen, antaa se pikemminkin nuorille nykyistä paremmat taloudelliset edellytykset tehdä uraan ja koulutukseen liittyviä valintojaan omien kykyjensä mukaisesti. Perustulomalli vähentää myös opiskelijoiden tarvetta koulutustaan vastaamattomaan työntekoon ja antaa heille hyvät edellytykset keskittyä opintoihinsa. Tämä edistää siten yhteiskunnan sosiaalista tasa-arvoisuutta ja koulutuksen avoimuutta kaikille, perhetaustasta ja vanhempien varallisuudesta riippumatta. Jatkoselvityksissä on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota nuorten käyttäytymiseen perustulojärjestelmässä.

Verotuksen yksinkertaistuminen helpottuu omien tulojen arviointia. Se antaa myös verohallinnolle mahdollisuuden keskittyä entistä enemmän harmaan talouden torjuntaan: verojen kiertäminen ei perustuloon liitetyssä yksinkertaisemmassa verotuksessa ole yhtä helppoa kuin nykyään.

Vihreän perustulomallin käyttöönotto luoo kaikella todennäköisyydellä kansantalouden kannalta positiivisia dynaamisia vaikutuksia. Pienyrittäjyyden helpottuminen ja pienituloisen työn kannattavuuden parantuminen lisäävät mahdollisuuksia työllistyä. Perustulomalli on osaltaan myös ratkaisu tulevaisuudessa ennustettuun työvoimapulaan: sen avulla työn kannattavuus paranee niin paljon, että suurempi osa työikäisestä väestöstä voi osallistua työelämäänsä mielekkäällä ja taloudellisesti kannattavalla tavalla. Perustulo vähentää myös byrokratiaa opintotuki-, sosiaali-, työvoima- ja verohallinnossa – tämä antaa kunnille ja valtiolle säästöjä. Toisaalta myös negatiivisia dynaamisia vaikutuksia voi ilmetä, sillä perustulon avulla mahdollisuus vähentää työaika paranee. Tämä on kuitenkin mielestämme arvokas panostus elämänlaadun parantamiseen esimerkiksi lapsiperheissä.

Laskemme kokonaisuudessaan näiden dynaamisten vaikutusten olevan valtion tuloja merkittävästi lisääviä ja menoja vähentäviä, koska nykyisin yleinen täysi syrjäytyminen työelämästä tulee sosiaalisten ja terveydellisten ongelmienkin kasaantuessa hyvin kalliiksi. Perustulon tultua käyttöön voidaan sen luomien dynaamisten vaikutusten perusteella mahdollisuuksien mukaan joko nostaa perustulon ja muiden etuuksien tasoa tai laskea työn verotusta. Näin voidaan toimia myös, jos verotuksen painopistettä siirretään enemmän ympäristöveroihin.

Perustulo johtaa vapaaseen ja oikeudenmukaiseen yhteiskuntaan, jossa ihmisille tarjotaan perustuslain edellyttämällä tavalla kohtuullinen perusturvan taso. Sen avulla ihmiset voivat itse päättää, elävätkö he niukkaa elämää perustulon ja pienten lisäansioden turvin vai haluavatko he omilla ponnisteluillaan tavoitella korkeampaa elintasoa. Perustulon taso on kuitenkin niin alhainen, että muutamien harvojen ihmisten valinnasta elää vain perustulon ja muiden pienten lisäansioden varassa ei aiheudu kansantalouden kannalta millään tavalla merkittäviä kustannuksia.

4. Askelia kohti perustulojärjestelmää

Perustulo on merkittävä tulonsiirtojen ja verotuksen uudistus. On selvää, että sen toteuttaminen edellyttää yhden hallituskauden mittaisen syvällisen valmisteluajan. Sosiaaliturvaamme ja verotustamme on kuitenkin jo sillä aikaa kehitettävä vastaamaan paremmin ihmisten tarpeita. Siksi esitämme myös perustulomallissamme sellaisia ratkaisuja, joilla on perustulonkaltaisia sosiaaliturvan ja verotuksen oikeudenmukaisuutta ja kannustavuutta parantavia ominaisuuksia.

Seuraavilla askelilla voidaan saavuttaa perustulon kaltaisia vaikutuksia ja ohjata järjestelmäämme kohti perustuloa:

1. Pienituloisten veroale – alle 1 000 euron kuukausitulot verovapaiksi

- Matalatuottoinen työ on tehty nykyään kannattamattomaksi. Pienituloisten veroale vähentäisi köyhyyttä ja lisäisi työn kannattavuutta työntekijälle perustulon kaltaisella tavalla. Pienituloisten veroale merkitsisi myös keskituloisten verotuksen keventämistä (veroaste nousisi nykyiselle tasolle vasta 2 800 euron kuukausituloissa).
- Veroale maksaa noin 1 miljardia euroa, joka katetaan ympäristöveroilla vihreiden verosuunnitelman mukaisesti (mm. energian windfall-vero, pakkausvero, päästöoikeuksien huutokauppa). Tämä ympäristöverotuksen korottaminen on sama ehdotus, joka sisältyy itse perustulomalliin.

2. Sosiaaliturvajärjestelmän yhtenäistäminen ja perusturvan parantaminen

- Yksi, yhtenäinen syyperusteinen perusturva, jolla on yhtenäiset myöntämisperusteet (työmarkkinatuki, opintotuki, työttömyysperuspäiväraha, vähimmäissairauspäiväraha, -vanhempainraha, kansaneläke, kotihoidon tuki). On kohtuutonta, että nykyisin eri syistä pienituloiset asetetaan keskenään eriarvoiseen asemaan. Samalla on korotettava perusturvan tasoa ja taattava 600 euron vähimmäiseläketurva.

3. Sosiaaliturvan ja työn yhdistämisen helpottaminen

- Sosiaaliturvajärjestelmää on uudistettava siten, että työn vastaanottaminen (myös osa-aikaisen ja keikkatyön) on työnhakijalle kannattavaa. Uudistus on toteutettava siten, että se ei rankaise vaan kannustaa sosiaaliturvan varassa eläviä.
-> sosiaalietuuden on vähennyttävä selvästi vähemmän kuin mitä palkasta jää käteen (pienituloisten veroale edistää samaa päämäärää). Erityisesti ongelmia on asumistuessa, joka on pikaisesti uudistettava.

4. Yrittäjien ja apurahan varassa työtä tekevien sosiaaliturvan vahvistaminen

- Yrittäjien ja heidän puolisoitensa sekä apurahalla työtä tekevien taiteilijoiden ja tutkijoiden sosiaaliturva ei nykyisellään ole palkkatyön tasolla (ansioeläkkeen puuttuminen, toimeentulotuen ja työttömyysturvan tiukemmat ehdot jne.). Yrittäjyyttä ja luovaa työtä on tuettava saattamalla heidän oikeutensa palkkatyön tasolle ansiotason siit kärsimättä.